

Levenslang betekent levenslang, vooral in Nederland

vrijdag, 7 maart 2008

Vanaf 2000 al 21 keer levenslang

Tussen 2000 en heden is al vaker levenslang opgelegd dan in periode 1945 tot 2000. Dit blijkt uit het Themadossier op rechtspraak.nl (hieronder). Voorstellen tot gratieverlening worden zelden gehonoreerd. Lucia de B. is de enige vrouw in het gezelschap, haar straf staat overigens zwaar onder druk van wetenschappers, media en anderen.

Levenslang

De hoogste gevangenisstraf die rechters in Nederland kunnen opleggen is de levenslange gevangenisstraf. Levenslang betekent ook echt in de gevangenis zitten voor het leven. Alleen door gratie kan iemand eerder vrijkomen. Dat gebeurt vrijwel nooit.

Wanneer levenslang?

De levenslange gevangenisstraf werd in 1878 in Nederland ingevoerd nadat in 1870 de doodstraf was afgeschaft. Levenslang betekent levenslang. Iemand kan deze straf krijgen als hij een moord heeft gepleegd. Ook is het mogelijk om leiders van een terroristische organisatie levenslang op te leggen. De meeste levenslanggestraften hebben meerdere moorden gepleegd.

Naast de levenslange gevangenisstraf bestaat ook de tijdelijke gevangenisstraf. Een tijdelijke gevangenisstraf duurt maximaal 30 jaar. (moordenaar van Suzanne Wisman kreeg 30 jaar, red.)

Waarom levenslang?

Een tijdelijke gevangenisstraf heeft verschillende doelen. Aan de ene kant dient de straf als vergelding; iemand die een ernstig misdrijf heeft gepleegd, moet daarvoor "boeten". Door een gevaarlijk persoon op te sluiten, wordt de samenleving bovendien beveiligd. Tegelijkertijd wordt de tijdelijke gevangenisstraf gebruikt om iemand voor te bereiden op zijn terugkomst in de maatschappij; dat wordt resocialisatie genoemd.

De levenslange gevangenisstraf is ook bedoeld als vergelding, en er gaat een afschrikkend effect van uit. Resocialisatie speelt geen rol; het is immers niet de bedoeling dat een levenslang gestrafte ooit nog in de samenleving terugkeert.

Hoeveel levenslanggestraften?

Het aantal mensen dat een levenslange gevangenisstraf krijgt, is de laatste jaren sterk gestegen. In maart 2008 werd voor de eenenveertigste keer iemand tot levenslang veroordeeld (geteld vanaf 1945).

De langstzittende levenslang gestrafte is Koos H. Hij kreeg de straf in 1982 voor marteling, seksueel misbruik en moord op drie meisjes. Mohammed B., de moordenaar van de filmer Theo van Gogh, werd in 2005 veroordeeld tot levenslang. De enige vrouw die levenslang heeft gekregen, is Lucia de B.

Gratie

Levenslang betekent levenslang. Alleen als iemand gratie krijgt, kan hij eerder vrijkomen. Gratie is het kwijtschelden, verminderen of veranderen van straffen die door de rechter zijn opgelegd. Gratie wordt verleend door Hare Majesteit de Koningin. Alle voorstellen tot gratieverlening worden persoonlijk aan de koningin voorgelegd. Op de site van het ministerie van justitie staat precies hoe een gratieverzoek moet worden ingediend.

Gratie wordt alleen bij hoge uitzondering verleend. In Nederland is het maar twee keer gebeurd. In 1975 kwam huisarts John O. na 21 jaar vrij. Hans van Z. werd in 1986 na 17 jaar vrijgelaten. De reden om gratie te verlenen zijn bijvoorbeeld bijzondere omstandigheden, zoals een ernstige ziekte.

In de meeste Europese landen kijkt een rechter na ongeveer vijftien tot twintig jaar of het nog noodzakelijk en legitiem is een levenslange gevangenisstraf voort te zetten. Daardoor is de kans dat iemand vervroegd vrij komt in veel andere landen groter dan in Nederland.

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming vindt dat ook in Nederland dit systeem moet worden ingevoerd. Zij heeft daarover een rapport geschreven met de titel Levenslang, perspectief op verandering. Het rapport is te downloaden vanaf de site van de raad (www.rsj.nl).

Levenslang en tbs

Iemand die een levenslange gevangenisstraf krijgt, kan niet ook nog eens TBS krijgen. Dat heeft de Hoge Raad gezegd in de zaak tegen de Haagse verpleegster Lucia de B. De maatregel TBS is namelijk bedoeld om iemand te behandelen, opdat hij geen delicten meer pleegt en terug kan keren in de maatschappij. Iemand die levenslang heeft gekregen moet juist niet terugkeren in de maatschappij.

Er is dus een duidelijk verschil tussen de TBS en de levenslange gevangenisstraf. De TBS is gericht op beveiliging van de maatschappij. De celstraf is gericht op vergelding. Iemand die TBS krijgt, wordt behandeld, opdat hij minder gevaarlijk wordt. Elke twee jaar kijkt een rechter of hij nog gevaarlijk is. Een TBS'er kan dus vrijkomen, een levenslanggestrafte eigenlijk nooit.

Sommige mensen vinden dat TBS eigenlijk een soort levenslange gevangenisstraf is. De TBS kan namelijk steeds worden verlengd, ook een leven lang. Er zijn zelfs speciale afdelingen voor mensen die al heel lang in een TBS kliniek zitten en daar waarschijnlijk ook nog heel lang zullen blijven. Die afdelingen heten long stay (lang verblijf) afdelingen.

Rechtbanken en hoven

De Nederlandse rechtbanken legden sinds het jaar 2000 eenentwintig keer levenslang op. Twaalf keer werd dat vonnis door het hof bevestigd. Bij de andere gevallen gaf het gerechtshof in hoger beroep dus een lagere straf dan levenslang. Het omgekeerde komt aanmerkelijk minder vaak voor; slechts drie maal legde een gerechtshof zelf levenslang op, terwijl dat in eerste aanleg (dus bij de rechtbank) niet was gebeurd.

Eén van deze gevallen was de zaak van Juliën C. Ook hier kwam het hof tot een hogere straf dan de rechtbank. Het hof 's-Hertogenbosch veroordeelde hem eind februari 2008 tot levenslang wegens moord op een 8-jarige jongen op een basisschool in Hoogerheide.

Het hof vond, anders dan de rechtbank die hem wegens doodslag veroordeelde tot 12 jaar cel en tbs, dat verdachte voldoende gelegenheid heeft gehad om zich te beraden op de betekenis of gevolgen van zijn voorgenomen daad. Het hof achtte moord wettig en overtuigend bewezen.